

И все пакъ Александъръ успѣлъ доста много и трайно да разшири границитѣ си. Градътъ Пловдивъ, крепоститѣ Цѣпина (Чепино), Кричимъ, Перущица, св. Юстина, Станимака, Воденъ и Айтосъ съ Козникъ, всички въ Родопъ ¹⁴, били награда за помощта, която въ 1344 г. българскиятъ царъ обещалъ на императрица Ана срещу Кантакузина, но която помощъ въ сжщностъ той въ нищо не проявилъ. Споменатитѣ области били завинаги загубени за византийцитѣ; но това разширение на българското царство било и за него последно. Нападението, което Александъръ предприелъ въ областта Мора въ долината на Арда, било отблъснато отъ Кантакузина.

Между това прекъснало се и приятелството на Душана съ Кантакузина. Когато и двамата съвмѣстно завзели Македония, станало явно, че плановеѣ на съюзницитѣ не могли да се съгласуватъ; всѣки отъ тѣхъ искалъ да увеличи колкото се може повече държавата си, и затова Кантакузинъ не можелъ спокойно да гледа, какъ бърже се разширяватъ сръбскитѣ владения.

Презъ пролѣтѣта на 1344 г. Кантакузинъ привлѣкълъ на служба при себе си известния вече воевода на една чета *Момчилъ*. Още отъ младини този българинъ по произходъ водилъ пѣленъ съ приключения хайдушки животъ. Известно време той служилъ въ византийската войска, после напустналъ тая служба и скиталъ на чело на отборъ дружина, по българо-византийската граница, като търсилъ плячка и отъ дветѣ ѣ страни. Когато пѣкъ пограничната стража и на дветѣ държави задружно почнала да го преследва, той избѣгналъ въ Сърбия. Но и тамъ не му харесало, затуй, когато стигнала до него вестъ за успѣхитѣ на Кантакузина въ Родопъ, той напустналъ Душановитѣ знамена и предложилъ услугитѣ си на анти-императора. Около 5,000 сърби и българи, привлѣчени отъ славата му, се събрали около юнака, толкозъ повече че Кантакузинъ го назначилъ за намѣстникъ на Меропската областъ (въ южна Родопъ). Обаче Момчилъ скоро забелязалъ, че при царящитѣ безредици по-изгодно ще му бжде да преследва своитѣ цели самостоятелно. Той се отвърналъ отъ Кантакузина, изгорилъ въ Полистилонъ (древната Абдера, сега Балустрабунъ, между устието на Места и Лагоския заливъ) корабитѣ на турскитѣ му съюзници и нападналъ самия Кантакузинъ въ лагера му близо до Мосинополскитѣ развалини, когато всички почивали въ следобѣденъ сънъ; гърцитѣ, сражавайки се, едва се спасили въ близкия градъ Кумуцена (сега Гюмюрджина). Въ нѣколко седмици Момчиловитѣ конници разграбили Халкидика, обградили цѣла Меропъ и превзели цѣлата страна до границитѣ на Мора. Авантюристътъ си уредилъ и резиденция въ Ксанти, въ южното подножие на Родопъ, и тѣй се наложилъ, че императрица Ана му дала титлата деспотъ, а Кантакузинъ още по-висока титла севастократоръ.

Следъ като покорилъ цѣла Тракия, Кантакузинъ се решилъ презъ лѣтото 1345 г. въ съюзъ съ Омарбегъ, владѣтеля на Смирна, енергично да излѣзе противъ Момчила. Момчилъ отстъпилъ предъ тѣхъ къмъ укрепления градъ Перитеорионъ (сега Буру-Кале) при северния завършѣкъ на Лагоската лагуна (Буругйолъ) и поискалъ отъ тамошнитѣ граждани да го пустнатъ въ града. Гърцитѣ обаче искали да видятъ най-напредъ какъвъ ще бжде краятъ на борбата, но, за да не бждатъ изклани, ако Момчилъ излѣзе победителъ, съгласили се да пустнатъ въ града само племеника му Райко съ 50 души. Между това византийцитѣ и турцитѣ подъ звуковете на тръби и подъ гърмежа на барабани заобиколили Момчила. Почналъ се кръвопролитенъ бой. Въ разгара на боя 4,000 Момчилови конници били притиснати къмъ градскитѣ стени и тамъ, поради малкото пространство